

Traseul banilor

Cadru legislativ

Instrumente pentru crearea unei strategii de advocacy

Transparența bugetară: beneficii, provocări, implicarea cetățenilor în monitorizarea ei

FUNKY
CITIZENS

Transparență în bugete

Ghid de transparență în bugete

Strategie pentru ONG-uri

de Elena Calistru și Alis Socea

Decembrie 2020

Puteți afla mai multe informații pe

funky.org/cetateni-primarie

Cuprins

De ce o strategie despre acest subiect?	4
Instrumente pentru crearea unor strategii de advocacy	5
Analiza independentă a bugetului	5
Bugetarea alternativă	5
Raportarea și monitorizarea veniturilor publice	6
Urmărirea cheltuielilor publice	6
Colaborarea cu autoritățile locale	6
Cadrul legislativ pe care trebuie să îl cunoști	10
Traseul banilor și unde se pot crea punți de legătură între societatea civilă și autoritățile locale	11
Pre-proiect de buget	12
Proiectul de buget	13
Bugetul aprobat	14
Rectificările bugetare	15
Execuțiile bugetare lunare. Execuțiile bugetare trimestriale, Raportul semestrial, Raportul anual, Contul anual de execuție.	15
Raportul de audit	16
Beneficii și provocări ale transparenței bugetare și a implicării cetățenilor în monitorizarea acestora	17
Bonus: calendarul alcătuirii unui buget local	18

De ce o strategie despre acest subiect?

Transparența bugetară este, pentru multă lume, un subiect greu de digerat și nu e de mirare tocmai din cauza complexității subiectului.

Nu toată lumea e expertă în bugete și nici nu ar trebui să fim, însă, pentru a putea participa activ la dezbaterile pe bugete (dacă se organizează așa cum ar trebui) sau pur și simplu să putem crea un dialog constructiv între societatea civilă și autoritățile publice, credem că un ghid cu informații de bază este necesar ca punct de plecare în acest subiect.

Transparența bugetară este o precondiție pentru ca noi, cetățenii, să putem participa în procesul bugetar, însă, dacă nu înțelegem procesul, cum am putea cere mai multă transparență?

Prin realizarea ghidului de față nu avem așteptarea ca cel care îl parcurge să devină expert în bugete. Nici nu am putea face asta în câteva pagini. Dar, cu toate acestea, am vrea ca tot mai mulți cetățeni să-și formeze o pereche de ochi vigilenți în a citi excel-urile autorităților publice și de a ști când și ce să ceară cu privire la transparența bugetară. Și, nu în ultimul

rând, să poată iniția un dialog cu autoritățile în cunoștință de cauză.

De asemenea, dorim și ca autoritățile publice să știe care sunt așteptările noastre când vine vorba de transparența în acest domeniu.

Credem că transparența bugetară, împreună cu participarea publică, au potențialul de a promova responsabilizarea decidenților, de a combate corupția și de a contribui la utilizarea corectă a fondurilor publice. Pe termen lung, folosirea instrumentelor care îmbunătățesc transparența bugetară duce și la creșterea încrederii cetățenilor în autorități, dar și a autorităților în cetățeni, privindu-i astfel ca pe niște parteneri de dialog.

Pe lângă responsabilitatea și transparența de care trebuie să dea dovada autoritățile la nivel central, aceleași principii se aplică și pentru decidenții de la nivel local, cei cu care putem interacționa cel mai ușor, fiind și cei mai aproape de noi. Când ne gândim la faptul că autoritățile locale și aleșii locali au în sarcina lor peste 25% din totalul cheltuielilor publice, înțelegem de ce e necesar să fie cât mai mulți cetățeni cu ochii antrenați în citirea bugetelor.

Instrumente pentru crearea unor strategii de advocacy

Strategiile de advocacy sunt numeroase și adaptabile în funcție de scopul pe care vreți să-l urmăriți și după specificul asociației din care faceți parte. În afara de asta, ghidul nu se vrea a fi unul exclusivist, putând fi folosit și de către orice cetățean curios care vrea să înțeleagă mai multe despre domeniu.

Înainte de a folosi acest ghid, credem că e important să definiți bine:

1. Care este scopul strategiei de advocacy?
2. Care sunt lecțiile și rezultatele altor asociații din comunitate care au mai încercat să facă asta (dacă este cazul)?
3. Cum vă puteți construi credibilitate în comunitate tocmai pentru a putea comunica pe acest subiect?

Pentru că principalul scop al acestui ghid e de a da mai departe din cunoștințele pe care le-am adunat prin diversele proiecte derulate de noi, și nu neapărat acela de a structura fiecare pas dintr-o strategie de advocacy, facem trimitere la alte resurse care vă pot ajuta în acest demers. Spre exemplu, [acest articol](#) acoperă în mod exhaustiv ce înseamnă o strategie de advocacy și cum poate fi implementată ea.

În linii mari, în jurul informațiilor despre transparența bugetară pot fi create strategii care pot avea în vedere:

Analiza independentă a bugetului

Strategia se referă la eforturile societății civile de a analiza bugetul propus de către autorități și de a comunica autorităților concluziile și îngrijorările dar și către public, în general, tocmai pentru a susține eventuale schimbări bugetare. Strategia are rolul de a crește transparența bugetară și a deciziilor aferente; de a crește gradul de conștientizare a problemelor bugetare; și de a consolida și crește implicarea societății civile și a cetățenilor în procesul bugetar.

Bugetarea alternativă

Această strategie de advocacy caută să scoată în evidență limitările bugetului, având în atenție anumite sectoare și probleme din societate. Bugetarea alternativă evidențiază, în primul rând, eșecul bugetului făcut de autorități în a servi interesele anumitor grupuri (cum ar fi femeile, copiii, persoanele cu handicap și persoanele sărace) sau abordează aspecte problematice intersectoriale (de exemplu, conservarea mediului sau echitatea socială). După evidențierea acestor probleme care apar în urma întocmirii bugetului de către autorități, cei care adoptă o astfel de strategie adoptă un buget alternativ care să răspundă nevoilor unor grupuri sau probleme specifice.

Raportarea și monitorizarea veniturilor publice

Raportarea veniturilor publice are rolul de a informa cetățenii cu privire la sursele și sumele veniturilor publice, precum și cu privire la modul în care acestea sunt gestionate și utilizate de către autorități. Publicarea acestor informații este necesară pentru cetățeni tocmai pentru a înțelege valoarea resurselor financiare pe care le au la dispoziție autoritățile și pentru a angaja guvernul în problemele de finanțare publică.

Raportarea veniturilor publice constituie, de asemenea, și baza pentru monitorizarea veniturilor publice, lucru care are drept

scop asigurarea gestionării corespunzătoare a veniturilor publice.

Urmărirea cheltuielilor publice

Presupune urmărirea fluxului de resurse publice pentru furnizarea de bunuri și servicii publice, de la origine la destinație. Această monitorizare poate contribui la detectarea blocajelor, a deficiențelor și/sau a corupției în transferul de bunuri și resurse publice și este un instrument esențial pentru ca autoritățile și societatea civilă să depună eforturi pentru a asigura o gestiune financiară publică transparentă, responsabilă și eficace.

Colaborarea cu autoritățile locale

Strategiile propuse mai sus nu trebuie privite doar ca o modalitate prin care societatea civilă poate sta cu ochii pe autorități. Pe lângă crearea unor strategii de observare și monitorizare a bugetelor, informațiile din acest ghid pot servi și ca o bază pentru începerea unui dialog sau a unei colaborări substanțiale cu autoritățile locale.

Autoritățile, împreună cu ONG-urile sau grupuri informale de cetățeni, pot colabora pentru a face bugetele locale mai ușor de înțeles, mai accesibile și mai transparente pentru cetățeni. Beneficiile vin pentru ambele părți: cetățenii vor simți interesul autorităților de a-i implica în astfel de discuții, iar autoritățile vor câștiga încrederea cetățenilor.

Eforturile ambelor părți pentru transparentizarea domeniului pot lua diverse forme, precum:

— Colaborarea cu cetățenii —

Dialogul cu autoritățile locale în domeniul transparenței bugetare încă este defectuos, și asta din mai multe cauze: lipsa unei culturi a dialogului; complexitatea domeniului și lipsa de informații într-un format accesibil pentru cetățenii; frustrarea autorităților că nu au cu cine dialoga, dar și alte motive care apar în funcție de situație.

Premisa că dialogul nu are loc din cauza relei credințe din partea autorităților nu face decât să pună o barieră în fața unei potențiale colaborări. Asta, evident, până la proba contrarie.

Ce poți face ca autoritate locală:

Organizații dezbateri cu cetățenii. Nu vă limitați doar la cerințele legale și la minimul necesar. Nu organizați dezbateri doar pentru că așa vă obligă legea, ci arătați că sunteți cu adevărat interesați de contribuția cetățenilor. Așa veți putea să le câștigați încrederea. Simplul fapt că ați fost aleși sau numiți în acea poziție publică, nu înseamnă neapărat că vi s-a oferit și toată încrederea pentru a vă desfășura mandatul. Vi s-a oferit o speranță că veți face lucrurile să meargă bine, așa că abia de acum veți avea nevoie să câștigați încrederea cetățenilor.

Cereți feedback de la cetățeni. Niște aleși responsabili ar solicita în mod activ feedback public cu privire la politicile fiscale bugetare și în timpuri normale, și în timpuri de criză, inclusiv în ceea ce ține de provocările în accesarea programelor de urgență și de sprijin economic (fie că ele vin de la Guvern sau de la UE). Acest lucru se poate întâmpla prin dezbateri publice permanente a tuturor documentelor esențiale și nu doar la momentul aprobării bugetului local.

Ce poți face ca cetățean:

Mergi la ședințele consiliului local / General;

Trimite observații pentru proiectele de hotărâri puse în dezbatere publică. De multe ori autoritățile chiar vor să afle și au nevoie de opinia cetățenilor pentru a afla astfel ce e cel mai bun pentru comunitate și unde sunt necesare cele mai mari investiții.

Cere-le aleșilor să te implice în proces, extinzând colaborarea cu societatea civilă pentru monitorizarea punerii în aplicare a măsurilor de urgență și de stimulare. Ca membri ai societății civile, puteți ajuta autoritățile să efectueze controale la fața locului pentru a se asigura că finanțarea și serviciile ajung la beneficiarii vizați; la urmărirea implementării politicilor publice și la monitorizarea riscurilor în contractele de achiziții.

— Onestitate și transparență! —

Transparența nu e doar un principiu de lege care poate fi bifat doar prin publicarea unor documente. Evident, aceea este baza, însă autoritățile care vor cu adevărat să se deschidă în fața cetățenilor vor face mai mult decât atât.

Ce puteți face ca autoritate locală:

Respectați toți pașii privind transparența informațiilor și transparența decizională cu privire la bugetul instituției. Mai jos, în acest ghid, fiecărei etape din întocmirea bugetului îi sunt atașate și așteptările care există din partea societății civile;

Inițiați consultări și dezbateri cu stakeholderii din domeniu pentru a vedea cum se pot deschide mai mult achizițiile.

Publicați pentru cheltuielile urgente legate de Covid-19 liniile directoare și politicile care vor direcționa cheltuielile, cum ar fi criteriile pentru selecția beneficiarilor pentru pachete de ajutor, regulile ajustate pentru cheltuielile efectuate și modificările procedurilor de achiziții publice.

Nu aștepta ca cetățenii să tragă de voi pentru a publica anumite documente și pentru a fi transparenți. Faceți voi primii pași!

Ce poți face ca cetățean:

Creează punți de dialog și transparență și mergi în audiență la aleșii tăi locali. Propune-le tu proiecte care oferă mai multă transparență autorităților locale. Nimeni nu are de pierdut din astfel de proiecte. Încrederea va fi consolidată în beneficiul ambelor părți.

Solicită transparență deplină prin îndemnarea aleșilor la creșterea frecvenței și a exhaustivității informațiilor privind execuția bugetară, inclusiv a tranzacțiilor și plăților legate de achizițiile publice și raportarea fondurilor extrabugetare (inclusiv ale companiilor locale). Informațiile ar trebui să fie publicate fie prin intermediul site-urilor web sau portalurilor existente, fără a se aștepta o veșnicie pentru a fi data un site sau o secțiune. Aceste informații ar trebui, de asemenea, să explice ajustările bugetare, inclusiv creșterile și reducerile cheltuielilor planificate, sursele de finanțare, detaliile privind obligațiile datoriilor vechi și noi.

Fii și tu transparent la rândul tău.

— Nu vă mulțumiți cu minimul necesar! —

Transparența bugetară este un domeniu destul de ofertant. Mereu se pot face îmbunătățiri pentru mai multă transparență.

Ce puteți face ca autoritate contractantă:

Propuneți proiecte (pot fi și pilot) de colaborare cu societatea civilă pentru a transparentiza bugetele.

Dacă sunteți consilieri locali, județeni sau în CGMB, folosiți-vă de toate pârghiile legale pe care le aveți la îndemână. Consiliile locale, județene, CGMB joacă un rol mult prea mic în procesul bugetar și mai ales în execuția bugetului. Dar consiliul poate și are pârghii prin care poate schimba acest lucru dacă își dedică timp pentru a se uita cu atenție pe ce se întâmplă cu bugetul comunității. Acest lucru se poate face în comisia de specialitate, dar și prin interpelări, solicitări de informații de la executiv sau prin generarea de dezbateri în ședințele publice. Mai ales în ceea ce ține de cheltuielile de pe parcursul anului, consilierii ar trebui să se asigure că primăria nu ajunge să aibă un buget paralel care scapă cu totul de supravegherea impusă prin lege la momentul aprobării acestuia.

Ce poți face ca cetățean:

la tu inițiativa. Mergi în audiență și prezintă-le autorităților locale un concept de proiect și ce presupune el.

Documentează-te cât mai bine despre subiectele pe care le abordezi. Așa cum noi cerem autorităților profesionalism, aceeași așteptare există și din partea autorităților publice vizavi de activitatea societății civile.

Cadrul legislativ pe care trebuie să îl cunoști

Politica fiscal-bugetară este una destul de complicată și tehnică, de aceea trebuie avut în vedere, încă de la început, lucrul cel mai de bază: cunoașterea cadrului legal.

Accesul la datele bugetare este garantat prin Legea 544/2001 privind liberul acces la informații de interes public (art. 5 prevede publicarea din oficiu a surselor financiare, bugetului și bilanțului contabil de către fiecare autoritate sau instituție publică), dar și specific prin Legea 500/2002 privind finanțele publice (art. 9 definește principiul publicității bugetare) și prin Legea 273/2006 privind finanțele publice locale (art. 8 definește principiul transparenței și publicității).

Ca și în cazul prevederilor privind publicitatea și transparența bugetelor,

cadrul legal care cuprinde prevederi care ar trebui să asigure participarea la politica privind gestionarea banilor publici este foarte larg: **de la legislația generală** cu incidență pe gestionarea resurselor publice (Legea 52/2003 privind transparența decizională) până la **prevederi specifice** (Legea nr. 69/2010 a responsabilității fiscal-bugetare, Legea 500/2002 privind finanțele publice, Legea 273/2006).

Cu toate acestea, fie din cauza implementării defectuoase a acestor instrumente, fie din cauza apatiei civice, dialogul dintre contribuabili și administrația publică este unul care rămâne, de multe ori, la nivel de cerință legală.

Traseul banilor și unde se pot crea punți de legătură între societatea civilă și autoritățile locale

Pentru a ști unde pot apărea oportunități de dialog, colaborare sau doar de observare și monitorizare, e mai mult decât necesar o cunoaștere măcar minimală a traseului banilor prin primării sau consiliile locale.

Ce trebuie să avem în vedere e că procesul bugetar este unul circular (propunere - aprobare - execuție - audit) și atunci când vorbim despre bugete deschise și despre cum să dialogăm cu aleșii sau să-i responsabilizăm, trebuie să luăm toate aceste momente în calcul pentru a vedea în ce etape putem să intervenim și cum anume.

De principiu, pentru a aprecia cât de deschis este sistemul bugetar, noi ne uităm la trei elemente (sunt indicatori macro, acceptați la nivel internațional):

1. **Transparență** - în ce măsură are publicul acces la informațiile legate de buget
2. **Participarea publicului** - în ce măsură există oportunități formale prin care cetățenii pot lua parte la procesul bugetar
3. **Supervizare bugetară** - care este aportul legiuitorului (Consiliul local, județean sau general la nivel local) sau al Curții de Conturi (auditorul) în tot procesul

În continuare ne vom uita la fiecare din elemente pentru a arăta cum pot cetățenii interveni în fiecare etapă sau cum autoritățile pot să inițieze un dialog cu cetățenii.

Pre-proiect de buget

De obicei, Ministerul Finanțelor trimite o scrisoare cadru către autoritățile locale pentru bugetul anului următor, iar acestea vin cu primele propuneri pe baza acesteia - așa apare un fel de prim draft care schițează ce bani sunt disponibili și cam care ar fi liniile prioritare.

De ce e important: Aici puteți găsi primele indicii în cazul în care bugetul este unul nerealist. Scrisoarea-cadru primită de la Ministerul Finanțelor este bazată pe o serie de cercetări ale Institutului Național de Statistică și pe proiecțiile Comisiei Naționale de Prognoză, așa că ele cuprind niște evaluări destul de obiective privind cum va evolua economia, inclusiv la nivel local. Așa că dacă primăria propune în documentele bugetare o creștere a veniturilor față de anul precedent cu 15% când creșterea economică e de 1%, s-ar putea să fie o problemă. În același timp, e mai ușor să schimbi un buget în viziunea și prioritățile sale când încă mai e timp pentru elaborarea sa, decât la momentul în care deja este publicat ca proiect complet ce poate fi mai degrabă corectat.

Transparență: ar trebui publicat cu măcar o lună înainte de a-l trimite apoi ca proiect de buget către Consiliul local.

Participare

Voi, cetățenii, puteți fi consultați și în această etapă pregătitoare, mai ales că aceasta este perioada în care se pot face niște sugestii mai consistente pentru că se pot stabili principalele direcții prioritare pentru comunitate.

În această etapă de pregătire poate intra și bugetarea participativă ca element de consultare a publicului pe o anumită sumă de bani (pentru a fi însă incluse în proiectul de buget, aceste proiecte trebuie stabilite în această etapă anterioară).

Cereți publicarea pre-proiectului de buget.

Mergeți în audiențe cu aleșii locali și propuneți-le o astfel de abordare a etapei. Nu au nimic de pierdut, ci, din contra, și mai multă încredere în ochii cetățenilor.

Supervizare bugetară

Consiliul local/județean/general poate solicita Primăriei să existe o discuție sau dezbateri de principiu încă de la momentul în care este creionat bugetul. În felul acesta, ei sunt implicați în procesul bugetar și se pot negocia compromisuri astfel încât, la momentul ajungerii bugetului în consiliu să nu existe decât mici corecții pe acesta.

Ce puteți face este să contactați consilierii și să puneți presiune pe ei pentru a iniția o astfel de dezbateri în această etapă.

Proiectul de buget

Acesta trebuie gândit ca un pachet bugetar ce este supus dezbaterii publice, inclusiv cu documentele suplimentare ce fac parte integrantă dintr-un buget local: bugetele instituțiilor finanțate integral sau parțial din venituri proprii, bugetul creditelor interne și externe, bugetul Fondurilor externe nerambursabile, lista obiectivelor de investiții, fundamentările.

De ce e important: Acesta este principalul moment de implicare a cetățenilor în procesul bugetar, în special pentru că există și obligația legală de a avea dezbateri publice și pentru că cetățenii au niște instrumente foarte specifice de intervenție (contestația la bugetul local). De asemenea, acesta este momentul în care se poate interveni fie prin analize privind veniturile și cheltuielile proiectate, fie prin propuneri concrete de modificare a bugetului prin includerea unor alocări, tăierea altora sau prioritizarea diferită a resurselor.

Transparență: trebuie publicat obligatoriu și pus în dezbateri publice conform Legii 273/2006 oricum.

Pentru a vă crește niște autorități locale responsabile:

1. Cereți să fie publicat cu cel puțin o lună înainte de adoptare;
2. Să fie publicat în format deschis/ editabil;
3. Să ofere cât mai multe informații privind marjele de acțiune pentru fiecare linie bugetară.

Participare

În această etapă, fiind în dezbateri publice, voi, cetățenii aveți dreptul să trimiteți contestații.

Mai mult decât atât, pentru a implementa o practică și mai transparentă și mai participativă în relația dintre cetățeni și aleși, cereți:

1. Să se prezinte o variantă simplificată pentru a decide prioritățile;
2. Să se organizeze dezbateri publice, inclusiv tematice;
3. Să fie transmise live sau înregistrate și publicate pe site-ul instituției;
4. Să se ofere un mecanism eficient de feedback cu privire la integrarea propunerilor venite de la cetățeni.

Supervizare bugetară

Trebuie publicat obligatoriu și pus în dezbateri publice conform Legii 273/2006 oricum.

Această etapă poate deveni doar o formalitate sau o ocazie de ciocnire politică, de aceea e important ca aleșii locali să:

1. Faciliteze consultări cu voi, cetățenii/societatea civilă astfel încât eventualele amendamente să aibă o astfel de acoperire;
2. Consiliile să realizeze amendamente în consultare cu executivul, astfel încât să existe resurse bugetare pentru acestea;
3. Să publice informațiile legate din acest proces.

E important ca setările de transparență și colaborare să fie stabilite cât mai devreme și cât mai sus, iar cetățenii pot avea un rol important în asta.

Bugetul aprobat

Bugetul final ar trebui publicat imediat după adoptarea sa în Consiliu, integrând toate eventualele modificări. Și acesta ar trebui să conțină toate documentele care formează ansamblul bugetului: pe lângă bugetul local propriu-zis, bugetele instituțiilor finanțate integral sau parțial din venituri proprii, bugetul creditelor interne și externe, bugetul Fondurilor externe nerambursabile, lista obiectivelor de investiții, fundamentările.

De ce e important: Acesta este documentul de referință la care vă veți putea raporta atunci când veți monitoriza ce se întâmplă mai târziu cu bugetul local. Și acest document este tot o proiecție (setează un cadru de cheltuire a banilor, dar nu înseamnă că în realitate se va întâmpla la virgulă cum e în buget). Însă nimic nu poate fi cheltuit dacă nu există în buget și acest document are legitimitatea dată de faptul că a fost aprobat inclusiv de „legislativ”, adică de consiliul local.

Transparență: dincolo de obligațiile legale de transparență, acesta este momentul în care o autoritate locală poate face documentul disponibil în format deschis.

Participare

Chiar dacă bugetul a fost aprobat, încă mai există și alte mijloace care pot asigura un bun dialog cu cetățenii.

Una dintre modalități este realizarea de către aleși a unui formular de feedback care poate ușura ulterior și mai mult procesul de integrare a priorității cetățenilor în eventualele rectificări bugetare.

Supervizare bugetară

În această etapă de supervizare, aleșii din consiliu ar putea face mai mult decât minimul necesar, urmărind felul în care implementarea bugetului respectă voința cetățenilor și angajamentul luat în cadrul votului pe buget.

Mergeți în audiență cu consilierii voștri preferați și explicați importanța unei astfel de supervizări din partea lor.

Rectificările bugetare

Acestea trebuie să cuprindă aceleași informații și documente suport ca și în cazul bugetelor inițiale.

De ce sunt importante: Rectificările trebuie să urmeze aceiași pași ca și în cazul bugetului inițial. De cele mai multe ori se sare direct la aprobare, însă fix acesta este un loc în care aleșii locali pot schimba o practică veche și păguboasă pentru că bugetele aprobate inițial ajung de fapt să nu mai aibă nicio credibilitate (pentru că oricum sunt schimbate, fără dezbateri, de nenumărate ori). Începeți cât mai din timp să cereți asta pentru ca aleșii locali să vadă care sunt așteptările voastre.

Execuțiile bugetare lunare. Execuțiile bugetare trimestriale, Raportul semestrial, Raportul anual, Contul anual de execuție.

Execuțiile bugetare lunare sunt publicate pe transparenta-bugetara.gov.ro în circa 10-15 zile de la încheierea lunii. Documentele sunt disponibile în format .xls, .pdf și .xml și pot fi descărcate lunar începând cu martie 2016. Datele pentru luna respectivă cuprind execuția bugetară/ cum s-au cheltuit efectiv banii până la data de închidere (de exemplu, execuția bugetară pe noiembrie 2020 cuprinde sumele agregate de la 1 ianuarie până la 30 noiembrie).

Execuțiile sunt disponibile pentru credite bugetare (ce s-a plătit și încasat efectiv) și credite de angajament (pentru cât s-au făcut angajamente legale), dar și pentru instituții individuale („execuție bugetară detaliată”) și agregat/ total pentru ordonatorii principali de credite („execuția agregată la nivel de ordonator”). Nu găsiți, din păcate, date agregate pentru un județ, un domeniu și nici nu puteți descărca mai multe documente (trebuie luat document cu document).

Execuțiile trimestriale, raportul semestrial și raportul anual, dar și contul anual de execuție sunt practic documente sinteză și cu datele definitive din execuțiile lunare (și trebuie publicate obligatoriu, conform legii)

De ce sunt importante: Din aceste documente putem să aflăm ce s-a întâmplat în realitate. Spre deosebire de buget, care este o proiecție, execuția bugetară ne răspunde la virgulă la întrebări de tipul: cât s-a cheltuit pentru x? Ce venituri am avut din y? De asemenea, dincolo de a afla ce s-a întâmplat pe un anumit domeniu, execuțiile bugetare sunt un bun punct de pornire pentru explorări suplimentare privind achizițiile publice (dacă s-a făcut o achiziție și s-au plătit bani în cadrul ei deja, acei bani trebuie reflectați în execuția bugetară).

Transparență:

1. Nu există niciun motiv pentru a nu publica aceste date, în format deschis și pe site-ul propriu;
2. De asemenea, aici este momentul în care trebuie publicate date privind plățile efectuate, eventual însoțite de facturi;
3. Totodată, aici se pot oferi și informații privind stadiul contractelor în derulare.

Participare

Ca cetățeni puteți urmări și solicita să fie oferite informații suplimentare sau puteți face *audit social*, adică să vedeți ce se întâmplă în teren, în realitate cu respectivele cheltuieli sau contracte.

Supervizare bugetară

Aleșii locali pot să intervină, de asemenea, și în această etapă. Pot analiza evoluțiile sau pot face propuneri care pot fi luate în calcul pentru următoarele rectificări.

La fel ca mai sus puteți interveni și voi în această etapă: audiențe și consultări cu aleșii locali ca să-i faceți să înțeleagă importanța rolului lor și pârgurile pe care le au la îndemână.

Aleșii locali pot solicita mai multe informații, pot analiza evoluțiile acestea sau pot face propuneri care pot fi luate în calcul pentru următoarele rectificări.

Raportul de audit

Trebuie publicat oricum conform legii. De asemenea, ar trebui și într-un format deschis. De obicei apare la o distanță mare de momentul încheierii anului bugetar (chiar și la aproape doi ani).

De ce e important: În rapoartele de audit ale Curții de Conturi găsim analize mult mai detaliate și realizate de experți care urmăresc atât partea de încadrare corectă a cheltuielilor și veniturilor bugetare în documente, cât și partea mai mare de urmărire a legii (și, uneori, deșul de rar, avem inclusiv audit de performanță). Este o bună sursă pentru a înțelege cât de bună este o instituție în a respecta regulile de bugetare, dar și pe unde sunt suspiciuni că banii au fost cheltuiți incorect, risipiți sau chiar au fost pierduți prin corupție sau alte fapte penale.

Transparență: e foarte important ca executivul să fie transparent și în legătură cu măsurile dispuse ca urmare a auditului

Participare

Puteți depune sesizări care pot fi luate în calcul la un eventual audit al Curții de Conturi.

De asemenea, cetățenii și societatea civilă pot fi implicați, prin dezbateri, în identificarea măsurilor de remediere atunci când vor să repare probleme identificate la audit.

Supervizare bugetară

Aleșii locali pot să ceară aici mult mai multă responsabilitate din partea executivului. De cele mai multe ori, rapoartele de audit zac îngropate, fără nicio consecință asupra felului în care lucrează instituțiile. Așadar, de aici poate veni presiune pentru remedierea problemelor identificate și chiar sesizări la autoritățile competente în unele situații.

La fel ca mai sus, poți să te implici și tu în asta prin aceleași mijloace: audiențe, consultări, setat așteptări.

Dacă faceți parte din autoritățile publice, nu așteptați ca cetățenii să pună presiune. Respectați toți acești pași care duc la mai multă transparență înainte ca cetățenii să ceară acest lucru.

Beneficii și provocări ale transparenței bugetare și a implicării cetățenilor în monitorizarea acestora

Cele mai mari **beneficii** ale participării cetățenilor în transparentizarea și monitorizarea banilor publici sunt:

- Reducerea corupției și a patronajului politic;
- Creșterea nivelului de familiarizare a cetățenilor și a societății civile cu procesul bugetar;
- Creșterea capacității analitice pentru a întreprinde evaluări bugetare printre membrii societății civile și creșterea legitimității în fața decidenților tocmai prin faptul participării a unui număr mare de cetățeni;
- Creșterea influenței cetățenilor asupra deciziilor cu privire la alocările bugetare;
- Consolidarea încrederii cetățenilor în integritatea autorităților și a proceselor bugetare pe care le desfășoară.

Dacă vreți să vă implicați în monitorizarea bugetară, cred că de la început e bine să aveți în minte și provocările cu care s-ar putea să vă întâmpinați, tocmai pentru a putea să construiți cea mai bună strategie pentru comunitatea în care activați.

Printre **provocările** care s-ar putea să apară, câteva sunt:

1. Reticența înrădăcinată din partea autorităților în a publica informații;
2. Formate complexe și natura tehnică a documentelor bugetare/ financiare care fac din controlul public o sarcină dificilă;
3. Lipsa de cultură organizațională în ceea ce privește transparența financiară;
4. Un nivel scăzut de cunoștințe a informațiilor bugetare printre societatea civilă și cetățeni;
5. Provocarea de a lega politicile publice macro cu cele micro (ex: asigurarea unor alocări adecvate pentru centre medicale de la nivelul comunității);
6. Asigurarea faptului ca nevoile și prioritățile grupurilor sociale marginalizate sunt auzite și abordate.

Bonus: calendarul alcătuirii unui buget local

pregătire, execuție, raportare

(click mai jos pentru link către calendarul grafic)

AUTORITATE LOCALĂ

CETĂȚENI

AUTORITATE CENTRALĂ

CUM SE FACE BUGETUL LOCAL?

Acest document a fost realizat și susținut parțial prin cunoștințele și activitățile derulate în mai multe proiecte implementate de Funky Citizens:

Reducing Corruption Risks with Data

finanțat de

Local Level Collaboration to Support Civil Society Around Transparency and Participation in CEE

finanțat de

Demanding transparency in times of crisis: joint action from CSOs & journalists

finanțat de

Acest document nu reprezintă în mod necesar poziția finanțatorilor.